MM 24

RAAD VIR GEESTESWETENSKAPLIKE NAVORSING

WERKGELEENTHEDE IN DIE ROSSLYNSE GRENSNYWERHEIDS-GEBIED IN 1970

INSTITUUT VIR MANNEKRAGNAVORSING

PRETORIA
1971

001.3072068 HSRC
MM 24

Klasnr./Class No. 001.3072068 HSRC MM24
Registernr./No. 21920/7

RGN RAAD VIR GEESTESWETENSKAPLIKE NAVORSING

BIBLIOTEEK
LIBRARY

HSRC HUMAN SCIENCES RESEARCH COUNCIL

W.P. 809 7/69

21920/7

MM24

RAAD VIR GEESTESWETENSKAPLIKE NAVORSING

WERKGELEENTHEDE IN DIE ROSSLYNSE GRENSNYWERHEIDS=GEBIED IN 1970

deur

S.S. Terblanche B.A., B.Sc.
P. Hartman B.A.

000049140

2844363866

INSTITUUT VIR MANNEKRAGNAVORSING
DIREKTEUR : W. VERHOEF

PRETORIA
1971

001.3072068 HSRC MM 24
044914

VOORWOORD

Die Instituut vir Mannekragnavorsing van die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing doen mannekragnavorsing ten opsigte van alle volksgroepe. Mannekragvraag- en -aanbodstudies is 'n belangrike deel van hierdie navorsing. Wat die Bantoe betref is voorlopig slegs aandag aan die aspek van werkgeleenthede gegee. Werkgeleentheidsopnames is ten behoewe van die Departement van Bantoe-administrasie en -ontwikkeling in die Tuislande onderneem. Die ontplooiing van Regeringsbeleid maak dit 'n logiese verdere stap dat werkgeleentheidsopnames ook in die grensgebiede onderneem sal word. Sodanige opnames word nou ook op aanbeveling van die Advieskomitee vir Mannekragnavorsing waarop onder andere die Departement van Bantoe-administrasie en -ontwikkeling, Bantoe-onderwys en Beplanning verteenwoordig is, onderneem.

Betroubare gegewens oor werkgeleenthede in die grensgebiede is vir beplanningsdoeleindes belangrik. Baie van die nywerhede is naby Bantoetuislande geleë en gegewens oor beroepsverspreiding en kwalifikasievereistes kan rigtinggewend wees vir nywerheidsontwikkeling in die Tuislande self. Verder kan die gegewens gebruik word as maatstaf vir die vordering wat met die beleid van nywerheidsdesentralisasie gemaak is.

Hierdie verslag oor die werkgeleenthede in die Rosslynse grensnywerheidsgebied is die eerste in 'n reeks wat mettertyd al die nywerhede in grensgebiede sal insluit.

Aan die Departement van Beplanning wat 'n lys van gebiede wat as grensgebiede beskou moet word, en aan al die nyweraars wat inligting verskaf het, 'n hartlike woord van dank.

PRESIDENT

INHOUD

PARAGRAAF		BLADSY
1	INLEIDING	1
1.1	Agtergrond en doelstelling	1
1.2	Omskrywing van begrippe	2
1.3	Metode	3
2	WERKGELEENTHEDE VOLGENS NYWERHEIDSGROEPERING	3
2.1	Nywerhede soos in Rosslyn aangetref	3
2.2	Werkgeleenthede volgens nywerheidsgroepering en bevolkingsgroep	4
3	WERKGELEENTHEDE VOLGENS BEROEPSGROEP	6
3.1	Werkgeleenthede volgens beroeps- en bevolkingsgroep	7
3.2	Mannekragtekorte	9
3.3	Gevulde poste	10
3.4	Werkgeleenthede volgens beroepsgroep en nywerheids=groepering	12
4	WERKGELEENTHEDE VOLGENS KWALIFIKASIEVEREISTES	13
5	GROEI IN WERKGELEENTHEDE	16
5.1	Groei in werkgeleenthede Junie 1969 - Junie 1970	16
5.2	Groei in werkgeleenthede 1970-1973	17
6	SLOT	20

RGN BIBLIOTEEK LIBRARY HSRC

13-2-1974

STANDKODE: 001.3072068 HSRC G ADM.

REGISTERNOMMER: 21920

7

1 INLEIDING

1.1 AGTERGROND EN DOELSTELLING

Amptelik het Suid-Afrika se beleid om nywerhede op die grense tussen Blanke en Bantoegebiede te vestig, in 1960 sy beslag gekry deurdat sekere toegewings aan nyweraars ten opsigte van byvoorbeeld vervoerrebatte in goedgekeurde gebiede aangekondig is. Dr. H.F. Verwoerd het die aangeleent=heid egter reeds in 1950 in 'n toespraak genoem[1].

Die beleid was aanvanklik gemik op die skepping van werkgeleenthede vir Bantoe in die Tuislande en die stimulering van ontwikkeling in die Tuislande self. Algaande het egter 'n verbreding van die doelwitte ingetree. Die voorsitter van die Permanente Komitee verklaar in 'n toespraak dat dit nou gestel kan word "that the policy of industrial decentralisation is no longer applicable to the peripheries of the Bantu home=lands only ..."[2]. Die beleid kan dus vandag as 'n beleid van nywerheidsdesentralisasie beskou word. Volgens die Jaar=verslag van 1969 van die Permanente Komitee vir Nywerheids=vestiging bly die klem van die beleid egter die skepping van werkgeleenthede vir die Bantoe.

Betroubare gegewens oor werkgeleentheid in die grensge=biede is vir beplanningsdoeleindes noodsaaklik. Hierdie ver=slag handel oor 'n ondersoek in verband met die werkgeleenthede in 'n belangrike grensnywerheidsgebied naamlik Rosslyn, onge=veer 18 myl van Pretoria en aangrensend aan 'n deel van die Tswanatuisland.

Die ondersoek alhoewel volledig in sigself, moet ook as 'n verkenningstudie vir ander werkgeleentheidsopnames in die grensgebiede beskou word.

---

[1] POTGIETER, F.J. Die grensnywerheidskema in Suid-Afrika p. 1 (Referaat : 'n Konferensie van die Instituut vir die bevordering van Calvinisme).

[2] Op.cit., p. 8.

Die doel van hierdie ondersoek is om, met betrekking tot die Rosslynse grensnywerheidsgebied,

(a) die werkgeleenthede soos dit gedurende Junie 1970 bestaan het, volgens beroep en onderwyspeilvereistes te bepaal,

(b) inligting oor werkgewers se mening in verband met die moontlike groei in werkgeleenthede tot 1973, in te win.

1.2 OMSKRYWING VAN BEGRIPPE

Die omskrywing van enkele begrippe is vir duidelikheids=halwe nodig.

1.2.1 Werkgeleenthede

Vir die doeleindes van hierdie verslag word werkgeleent=hede beskou as bestaande uit

(a) gevulde poste, dit is die getal werknemers en werkgewers wat self werk, plus

(b) ongevulde poste, dit wil sê die getal werknemers wat onmiddellik bykomend tot die in gevulde poste, in diens geneem kan word.

1.2.2 Grensgebied, grensnywerheidsgebied en grensgebiednywerheid

Vir die doeleindes van hierdie studie word die gebiede wat as sodanig deur die Departement van Beplanning aangedui word, as grensgebiede beskou. Soms bestaan die gebiede uit hele landdrosdistrikte en in ander gevalle uit 'n sekere deel van 'n landdrosdistrik.

In hierdie grensgebiede kom nywerhede voor. Hierdie nywerhede word grensgebiednywerhede genoem. In sommige van die grensgebiede word geproklameerde nywerheidsgebiede aange=tref. Hierdie geproklameerde nywerheidsgebiede (waarvan die nywerheidsgebied van Rosslyn 'n voorbeeld is) word as grensnywerheidsgebiede beskryf.

RAAD VIR GEESTESWETENSKAPLIKE NAVORSING
HUMAN SCIENCES RESEARCH COUNCIL

1.3 METODE

Die opname van werkgeleentheid is tot die geproklameerde en reeds goedgekeurde nywerheidsgebiede van Rosslyn beperk. Alle werkgewers in die nywerheidsektor van die gebied is deur 'n veldwerker besoek en die verlangde inligting ten opsigte van sy onderneming is op 'n vraelys (kyk bylae A) ingevul. Behalwe in die geval van twee vraelyste, wat deur werkgewers ingevul is, is die vraelyste deur 'n veldwerker ingevul.

2 WERKGELEENTHEDE VOLGENS NYWERHEIDSGROEPERING

2.1 NYWERHEDE SOOS IN ROSSLYN AANGETREF

'n Indeling van nywerhede soos in die Rosslynse nywer=heidsgebied tydens die opname gevind, word in tabel 2.1 gegee. Hierdie indeling is gebaseer op die Standard Enterprise Clas=sification Manual van die Departement vir Statistiek.

TABEL 2.1
INDELING VAN NYWERHEDE IN DIE ROSSLYNSE NYWERHEIDSGEBIED

Nywerheidsgroepering (Hoofgroep)	Aktiwiteit van ondernemings soos in Rosslyn aangetref
Tekstiel en leer	Verwerking van tekstielstowwe en kleuring daarvan
	Vervaardiging van swaardiens rubbermatte
	Vervaardiging van hoede
	Vervaardiging van leerprodukte
Hout	Saagmeulens, skaafwerk en ander houtwerk
	Vervaardiging van meubels en vaste toerusting, hoofsaaklik van hout
Papier	Vervaardiging van papier vir verpakking en kartonne
Chemikalieë	Vervaardiging van seeppoeier
	Polering van metale
	Vervaardiging van plastiese pype en toebehore
Minerale (nie-metaal)	Vervaardiging van porselein- en breekware
	Vervaardiging van strukturele kleiprodukte
	Vervaardiging van betonprodukte
Metaal	Vervaardiging van boukundige metaalprodukte
	Vervaardiging van metaalprodukte, masjinerie en toerusting uitgesluit
	Vervaardiging van landboumasjinerie en toerus=ting
	Vervaardiging van ander masjinerie en toerus=ting, elektriese produkte uitgesluit
	Vervaardiging van industriële elektriese masjinerie en toerusting

21920

	Vervaardiging van elektriese apparate en benodigdhede
	Vervaardiging van spoorwegtoerusting
	Vervaardiging van motorvoertuie
	Vervaardiging van kinderwaentjies
	Vervaardiging van meet- en kontroletoerusting
Ander	Verwerking van halfedelgesteentes

2.2 WERKGELEENTHEDE VOLGENS NYWERHEIDSGROEPERING EN BEVOLKINGS= GROEP

Die totale getal werkgeleenthede in die Rosslynse grens= gebiede het in Junie 1970 op 9 961 te staan gekom.

'n Verdeling van dié werkgeleenthede volgens nywerheids= groepering en bevolkingsgroep word in tabel 2.2 weergegee.

TABEL 2.2
WERKGELEENTHEDE VOLGENS NYWERHEIDSGROEPERING EN BE= VOLKINGSGROEP

Nywerheidsgroepering		Blank		Nie-Blank		Totaal	
		N	%	N	%	N	%
Tekstiel en leer	N	115	5.4	924	11.8	1039	10.4
	%		11.1		88.9		100
Hout	N	63	2.9	435	5.6	498	5.0
	%		12.7		87.3		100
Papier	N	21	1.0	130	1.7	151	1.5
	%		13.9		86.1		100
Chemikalieë	N	22	1.0	142	1.8	164	1.6
	%		13.4		86.6		100
Minerale (nie-metaal)	N	121	5.7	1048	13.4	1169	11.7
	%		10.4		89.6		100
Metaal	N	1793	83.9	5126	65.5	6919	69.5
	%		25.9		74.1		100
Ander	N	2	0.1	19	0.2	21	0.2
	%		9.5		90.5		100
Totaal		2137	100	7824	100	9961	100
%			21.5		78.5		100

Die meeste werkgeleenthede, naamlik 6 919 (69.5 persent) word in die metaalproduktebedryf aangetref, gevolg deur 1 169 (11.7 persent) en 1 039 (10.4 persent) werkgeleenthede in respektiewelik die minerale- en tekstiel- en leerbedryf

Ongeveer een vyfde (21.5 persent) van al die werkgeleentheid is vir Blankes en die ander vir Nie-Blankes. Die meeste van die Nie-Blanke werkgeleenthede is vir Bantoe naamlik 99.6 persent. Hierdie persentasie is hoofsaaklik die gevolg van die groot getal werkgeleenthede in die metaalnywerheid waar die verhouding van Blanke tot Nie-Blanke werkgeleenthede ongeveer 1 tot 3 is. Die ander nywerheidsgroeperinge toon dat daar heelwat meer Nie-Blankes vir elke Blanke in diens geneem word, naamlik ongeveer 7 tot 8 Nie-Blankes vir elke Blanke.

Die groot getal werkgeleenthede wat in die metaalnywerheid voorkom, maak 'n fyner verdeling van werkgeleenthede in dié nywerheid wenslik en sodanige verdeling word in tabel 2.3 gegee.

TABEL 2.3

WERKGELEENTHEDE IN DIE METAALBEDRYF VOLGENS BEVOLKINGSGROEP

Nywerheidsgroepering (subgroep)	Blank		Nie-Blank		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Boukundige metaalprodukte	178	9.9	441	8.6	619	8.9
Metaalprodukte (nie-masjinerie)	96	5.4	481	9.4	577	8.3
Landboumasjinerie en -toerusting	5	0.3	8	0.2	13	0.2
Ander masjinerie en toerusting	49	2.7	206	4.0	255	3.7
Elektriese industriële masjinerie en toerusting	20	1.1	93	1.8	113	1.6
Elektriese apparate en benodigdhede	49	2.7	191	3.7	240	3.5
Spoorwegtoerusting	2	0.1	6	0.1	8	0.1
Motorvoertuie	1394	77.7	3700	72.2	5094	73.6
Totaal	1793	100	5126	100	6919	100

Van die 6 919 werkgeleenthede wat in hierdie nywerheid voorkom, word die grootste getal werkgeleenthede, naamlik 5 094 (73.6 persent), in die motorvoertuigindustrieë aangetref.

Ongeveer 'n kwart, naamlik 1 825 (26.4 persent) van 6 919 werkgeleenthede word in die res van die metaalnywerheid aangebied. Die verdeling van Blankes onder die verskillende subgroepe verskil nie veel van die Nie-Blankes nie.

3 WERKGELEENTHEDE VOLGENS BEROEPSGROEP

In tabel 3.1 word die beroepe wat in die Rosslynse nywerheidsgebied gedurende die opname aangetref is sowel as die beroepsgroepe waarin hulle ingedeel is, aangetoon.

TABEL 3.1

BEROEPE AANGETREF VOLGENS BEROEPSGROEP

Beroepsgroep (hoofletters) en subberoepsgroep (kleinletters)	Beroepe aangetref in Rosslyn grens=gebied
PROFESSIONELE WERKERS	
Ingenieurs en verwante beroepe	Ingenieur
Verpleegsters en verwante be=roepe	Verpleegster, hulpverpleegster
Tegnici en tegniese assistente	Tegnikus (tekenaar, ingenieur- en laboratoriumtegnikus), tegniese assistent
Regsberoepe en rekenmeesters	Rekenmeester
Kunstenaars	Ontwerpkunstenaar
BESTURENDE EN UITVOERENDE WER=KERS	Sekretaris, bestuurder, werkende eienaar, tegniese bestuurder, ver=koopsbestuurder, personeelbestuurder, finansiële bestuurder
KLERKLIKE WERKERS	
Boekhouers ensovoorts	Boekhouer, rekenmeestersklerk.
Tiksters	Tikster, snelskriftikster
Kantoormasjienbedieners	Kantoormasjienbediener
Klerke	Klerk, stoorman
VERKOOPS- EN VERWANTE WERKERS	
Handelsreisigers	Handelsreisiger, koper
VERVOERWERKERS	
Padvervoerwerkers	Motorvoertuigbestuurder
Ander kommunikasiewerkers	Bode
WERKERS IN DIENSHOEDANIGHEID	Veiligheidsbeampte, nagwag
AMBAGSMANNE EN VAKLEERLINGE	
Ambagsmanne Vakleerlinge Nie-gekwalifiseerde ambagsmanne	Gekwalifiseerde en nie-gekwalifiseer=de ambagsmanne en vakleerlinge in die volgende ambagte: (a) Metaal, Elektries en werktuigkun=dig Passer en draaier, sweiser, elek=trisiën, motorwerktuigkundige, paneelklopper, verfsproeier, plaatmetaalwerker, gereedskapma=ker, ketelmaker (b) Bou en meubel Messelaar, timmerman, skrynwer=ker, loodgieter, meubelmaker, faktotum

	(c) Ander Wewerambagsman, ambagsvoorman
OPERATEURS EN HALFGESKOOLDE WERKERS	Voorman, toesighouer, hyskraanoperateur, masjienoperateur, halfgeskoolde werker, assistent vir ambagsman, padwerker
ARBEIDERS	Arbeiders

3.1 WERKGELEENTHEDE VOLGENS BEROEPS- EN BEVOLKINGSGROEP

In tabel 3.2 word aangetoon hoe die 9 961 werkgeleenthede in die Rosslynse nywerheidsgebied volgens beroep- en bevolkingsgroep verdeel is.

TABEL 3.2

WERKGELEENTHEDE VOLGENS BEROEPSGROEP EN BEVOLKINGSGROEP

Beroepsgroep	Blank		Nie-Blank		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Professionele werkers	162	7.6	8	0.1	170	1.7
Besturende en uitvoerende werkers	156	7.3	1	0.01	157	1.6
Klerklike werkers	525	24.6	238	3.0	763	7.7
Verkoops- en verwante werkers	68	3.2	-		68	0.7
Vervoerwerkers	5	0.2	186	2.4	191	1.9
Werkers in dienshoedanigheid	26	1.2	130	1.7	156	1.6
Ambagsmanne en vakleerlinge	668	31.2	790	10.1	1485	14.6
Operateurs en halfgeskoolde werkers	509	23.8	1879	24.0	2388	24.0
Arbeiders	18	0.8	4592	58.7	4610	46.3
Totaal	2137	100	7824	100	9961	100
%		21.5		78.5		100

Volgens tabel 3.2 is 84.9 persent van die 9 961 werkgeleenthede in drie beroepsgroepe naamlik ambagsmanne en vakleerlinge (14.6 persent) operateurs en halfgeskoolde werkers (24.0 persent) en arbeiders (46.3 persent) gekonsentreer. Die groep operateurs en halfgeskooldes sluit 238 Blanke en 168 Nie-Blanke voormanne in.

Baie min Nie-Blankes word in die beroepsgroepe professionele werkers, besturende en uitvoerende werkers en verkoopswerkers aangetref. In die res van die beroepsgroepe is Nie-

Blankes goed verteenwoordig met die klem veral op operateurs en halfgeskoolde werkers en arbeiders waarin saam net meer as 80 persent van die werkgeleenthede vir Nie-Blankes voorkom.

Vanweë die implikasies vir opleiding is dit opmerklik dat 790 van die werkgeleenthede vir Nie-Blankes (10.1 persent) deur werkgewers as behorende tot die ambagsman- en vakleerling-groep beskou word.

TABEL 3.3
WERKGELEENTHEDE VOLGENS SUBBEROEPSGROEP VIR DIE AMBAGTE EN BEVOLKINGSGROEP

Beroepe	Ambagsmanne		Vakleerlinge		Nie-gekwalifiseerde ambagsmanne		Totaal	
	Blank	Nie-Blank	Blank	Nie-Blank	Blank	Nie-Blank	N	%
Passers en draaiers	91	-	4	-	-	-	95	6.5
Sweisers	45	-	-	-	8	241	294	20.2
Elektrisiëns	30	-	1	-	-	44	75	5.1
Motorwerktuigkundiges	32	-	-	-	-	72	104	7.1
Paneelkloppers	33	-	-	-	19	79	131	9.0
Verfsproeiers	8	-	-	-	5	105	118	8.1
Ketelmakers	27	-	-	-	-	-	27	1.8
Gereedskapmakers	158	-	9	-	-	-	167	11.5
Messelaars	18	-	-	-	1	-	19	1.3
Skrynwerkers	33	4	-	13	1	4	55	3.8
Loodgieters	1	-	-	-	-	-	1	0.1
Meubelmakers	11	7	-	-	-	-	18	1.2
Faktotum (Handymen)	9	-	-	-	10	221	240	16.5
Wewers	1	-	-	-	1	-	2	0.1
Ambagsmanne	112	-	-	-	-	-	112	7.7
Totaal	609	11	14	13	45	766	1485	100
%	41.8	0.7	1.0	0.9	3.1	52.5	100	

Dit blyk uit tabel 3.3 dat die meeste van die Nie-Blanke ambagsmanne en vakleerlinge (766 van 790) nie-gekwalifiseerde ambagsmanne is. Die grootste groep van hierdie ambagsmanne is sweisers gevolg deur faktotums, met ander woorde algemene "handymen".

Van die 9 961 poste was 9 672 (97.0 persent) gevul terwyl slegs 289 (3.0 persent) ongevul was. Die getal ongevulde poste is natuurlik ook 'n aanduiding van die mannekragtekorte wat gedurende die opname bestaan het. In tabel 3.4 word aangetoon hoe hierdie gevulde en ongevulde poste oor die beroeps- en bevolkingsgroepe versprei is.

TABEL 3.4

GEVULDE EN ONGEVULDE POSTE VOLGENS BEROEPS- EN BEVOLKINGSGROEP

(a) Blank

Beroepsgroep	Gevulde poste		Ongevulde poste		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Professionele werkers	149	92.0	13	8.0	162	100
Besturende en uitvoerende werkers	153	98.1	3	1.9	156	100
Klerklike werkers	512	97.5	13	2.5	525	100
Verkoops- en verwante werkers	68	100.0	-		68	100
Vervoerwerkers	5	100.0	-		5	100
Werkers in dienshoedanigheid	25	96.2	1	3.8	26	100
Ambagsmanne en vakleerlinge	628	94.0	40	6.0	668	100
Operateurs en halfgeskoolde werkers	498	97.8	11	2.2	509	100
Arbeiders	18	100.0	-		18	100
Totaal	2056	96.2	81	3.8	2137	100

(b) Nie-Blank

Beroepsgroep	Gevulde poste		Ongevulde poste		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Professionele werkers	8	100.0	-		8	100
Besturende en uitvoerende werkers	1	100.0	-		1	100
Klerklike werkers	226	95.0	12	5.0	238	100
Verkoops- en verwante werkers	-		-		-	
Vervoerwerkers	182	97.8	4	2.2	186	100
Werkers in dienshoedanigheid	130	100.0	-		130	100
Ambagsmanne en vakleerlinge	768	97.2	22	2.8	790	100
Operateurs en halfgeskoolde werkers	1778	94.6	101	5.4	1879	100
Arbeiders	4523	98.5	69	1.5	4592	100
Totaal	7616	97.3	208	2.7	7824	100

Tabel 3.4 toon dat die vakatures (ongevulde poste) in sommige beroepsgroepe relatief groter is as in ander. Wat die Blankes betref, word die grootste relatiewe tekort aan professionele werkers (8.0 persent van dié werkgeleentheid) ondervind. Daarna volg ambagsmanne en vakleerlinge (6.0 persent). Aangesien die meeste werkgeleenthede vir ambagsmanne en vakleerlinge is, is die tekort aan hierdie groep numeries die grootste. Van die tekorte word 65 persent (53 van 81) in dié twee beroepsgroepe gevind. Dit is duidelik dat die tekorte in die ander beroepsgroepe nie juis noemenswaardig is nie.

Wat die Nie-Blankes betref, kom die grootste tekorte (sowel numeries as in persentasie van werkgeleentheid) voor onder die operateurs en halfgeskooldes (101 of 5.4 persent van die werkgeleentheid). Daar bestaan ook vakatures vir 12 Nie-Blanke klerke sowel as 22 ambagsmanne.

Gesien in die lig van die algemeen gerapporteerde mannekragtekorte is die toestand in Rosslyn nie sorgwekkend nie. In Mannekragopname No. 8 van die Departement van Arbeid is die algemene tekorte byvoorbeeld in die omgewing van 5 persent wat Blankes betref en volgens die opnames van die Kamer van Nywerheid en die Handelsinstituut selfs hoër. Die bedingingsvermoë van hierdie nywerhede vir arbeid is dus skynbaar goed.

3.3 GEVULDE POSTE

In tabel 3.5 word aangetoon hoe die getal gevulde poste volgens beroepsgroepe en geslag verdeel is.

TABEL 3.5

BEVOLKINGSGROEPVERDELING VAN GEVULDE POSTE VOLGENS BE=
ROEPSGROEP EN GESLAG

(a) Blank

Beroepsgroep	Manlik		Vroulik		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Professionele werkers	142	7.8	7	2.9	149	7.2
Besturende en uitvoerende wer= kers	151	8.3	2	0.8	153	7.4
Klerklike werkers	290	16.0	222	93.3	512	24.9
Verkoops- en verwante werkers	68	3.7	-		68	3.3
Vervoerwerkers	5	0.3	-		5	0.2
Werkers in dienshoedanigheid	25	1.4	-		25	1.2
Ambagsmanne en vakleerlinge	628	34.5	-		628	30.5
Operateurs en halfgeskoolde werkers	491	27.0	7	2.9	498	24.2
Arbeiders	18	1.0	-		18	0.9
Totaal	1818	100	238	100	2056	100
%	88.4		11.6		100	

(b) Nie-Blank

Beroepsgroep	Manlik		Vroulik		Totaal	
	N	%	N	%	N	%
Professionele werkers	7	0.1	1	0.1	8	0.1
Besturende en uitvoerende werkers	1	0.01	-		1	0.01
Klerklike werkers	208	3.2	18	1.6	226	3.0
Verkoops- en verwante werkers						
Vervoerwerkers	182	2.8	-		182	2.4
Werkers in dienshoedanigheid	130	2.0	-		130	1.7
Ambagsmanne en vakleerlinge	752	11.6	16	1.4	768	10.1
Operateurs en halfgeskoolde werkers	1625	25.0	153	13.7	1778	23.3
Arbeiders	3598	55.3	925	83.1	4523	59.4
Totaal	6503	100	1113	100	7616	100
%	85.4		14.6		100	

Volgens tabel 3.5 is daar relatief minder Blanke vroue as Nie-Blanke vroue in die Rosslynse nywerheidsgebied werksaam. Blanke vroue werk hoofsaaklik as klerke (93.3 persent) terwyl die Nie-Blanke vroue hoofsaaklik as arbeiders in diens geneem word (83.1 persent). Daar is egter reeds n groep Nie-Blanke vroue (153 of 13.7 persent) wat as operateurs of halfgeskoolde nywerheidswerkers in diens geneem is.

Die algemene indiensnemingspatroon volgens 'n beroeps= grondslag is vir mans, as gevolg van die groot persentasie mans in die arbeidsmag van Rosslyn, baie soos dié wat reeds in paragraaf 3.1 bespreek is. Daar kan net opgemerk word dat, in teenstelling met die toestand by Blankes, byna al die klerklike poste vir Nie-Blankes deur mans gevul word.

3.4 WERKGELEENTHEDE VOLGENS BEROEPSGROEP EN NYWERHEIDSGROEPERING

In tabel 3.6 word 'n ontleding van die werkgeleentheid volgens beroepsgroep en nywerheidsgroepering gemaak.

TABEL 3.6

WERKGELEENTHEDE VOLGENS BEROEPSGROEP EN NYWERHEIDSGROEPERING

Beroepsgroep	Nywerheidsgroepering					
	Tekstiel		Hout		Papier	
	N	%	N	%	N	%
Professionele werkers	11	1.1	3	0.6	5	3.3
Besturende en uitvoerende werkers	31	3.0	11	2.2	4	2.6
Klerklike werkers	51	4.9	8	1.6	21	13.9
Verkoops- en verwante werkers	2	0.2	4	0.8	1	0.7
Vervoerwerkers	11	1.1	-		10	6.6
Werkers in dienshoedanigheid	28	2.7	-		-	
Ambagsmanne en vakleerlinge	30	2.9	53	10.6	-	
Operateurs en halfgeskoolde werkers	402	38.7	9	1.8	57	37.7
Arbeiders	473	45.5	410	82.3	53	35.1
Totaal	1039	100	498	100	151	100

Beroepsgroep	Nywerheidsgroepering (vervolg)									
	Chemikalieë		Minerale		Metaal		Ander		Totaal	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Professionele werkers	2	1.2	5	0.4	144	2.1	-		170	1.7
Besturende en uitvoerende werkers	5	3.0	9	0.8	96	1.4	1	4.8	157	1.6
Klerklike werkers	9	5.5	79	6.8	595	8.6	-		763	7.7
Verkoops- en verwante werkers	-		6	0.5	55	0.8	-		68	0.7
Vervoerwerkers	4	2.4	17	1.5	149	2.2	-		191	1.9
Werkers in dienshoedanigheid	2	1.2	6	0.5	120	1.7	-		156	1.6
Ambagsmanne en vakleerlinge	3	1.8	12	1.0	1360	19.7	-		1458	14.6
Operateurs en halfgeskoolde werkers	9	5.5	215	18.4	1676	24.2	20	95.2	2388	24.0
Arbeiders	130	79.3	820	70.3	2724	39.4	-		4610	46.3
Totaal	164	100	1169	100	6919	100	21	100	9961	100

Die belangrikste oogmerke met die beleid van nywerheids= desentralisasie is steeds werkverskaffing aan die Bantoe en in hierdie opsig sou die vestiging van arbeidsintensiewe nywerhede in die grensgebiede seker wenslik wees. Tabel 3.6 toon dat die beroepstruktuur in die verskillende nywerheids= groepe baie van mekaar verskil. Indien die persentasie arbeiders in 'n nywerheidsgroep as 'n aanduiding van arbeids= intensiwiteit beskou word, is dit duidelik dat sommige nywer= heidsgroepe meer arbeidsintensief is as ander. Hierdie verskynsel kan natuurlik die gevolg wees van die beroepsame= stelling van enkele groot nywerhede in die groep. So word die beroepstruktuur van die metaalnywerheid byvoorbeeld oor= heers deur die beroepsamestelling van die subgroep motorvoer= tuie, want 73.6 persent van die werkgeleenthede in die metaal= nywerheid kom by motorvoertuie voor (kyk tabel 2.3).

Uit tabel 3.6 blyk dat, volgens die norm van persentasie arbeiders, veral die chemikalieë- en houtnywerheidsgroepe as arbeidsintensief beskou kan word want in die groepe is die persentasie arbeiders onderskeidelik 79.3 en 82.3 persent in vergelyking met gemiddelde van 46.3 persent in al die nywer= heidsgroepe. Die papier- en metaalnywerheid is weer skynbaar hoogsgemeganiseerd aangesien slegs 35.1 en 39.4 persent van die werkgeleenthede in hierdie nywerheidsgroepe vir arbeiders is.

Die grootte van die nywerheid het ook 'n uitwerking op die beroepstruktuur. Uit die tabel blyk oor die algemeen dat hoe groter 'n organisasie wat betref indiensneming is, hoe meer gediversifiseerd is die beroepe wat beoefen word.

4 WERKGELEENTHEDE VOLGENS KWALIFIKASIEVEREISTES

Die term "kwalifikasievereiste" dui op die minimum kwalifikasie (soos deur die werkgewers vereis) waaroor 'n aspirant werknemer moet beskik om in 'n pos aangestel te word. Kwalifikasie verwys ook hoofsaaklik na die peil van formele opleiding wat bereik moet word. Wat ambagsmanne betref word die opleiding as ambagsman dus nie in berekening gebring nie alhoewel die opleiding in die spesifieke ambagsrigting natuurlik vereis word. Werkgewers i gevra om ook die ideale

kwalifikasie waaroor 'n werknemer moet beskik, aan te dui. Die reaksie op hierdie vraag was egter sò swak dat daar nie oor gerapporteer word nie.

In tabel 4.1 word die kwalifikasievereistes volgens beroepsgroepe verstrek.

TABEL 4.1
WERKGELEENTHEDE VOLGENS KWALIFIKASIEVEREISTE EN BEROEPSGROEP
(a) Blank

Beroepsgroep	Geen	Tot St.5	St.6 tot St.7	St.8 en 9	St.10	B-graad	Ander	Totaal N	Totaal %
Professionele werkers	–	–	6	34	93	27	2	162	7.6
Besturende en uitvoerende werkers	–	–	–	1	68	29	58	156	7.3
Klerklike werkers	–	–	11	171	339	–	4	525	24.6
Verkoops- en verwante werkers	–	–	–	4	60	–	4	68	3.2
Vervoerwerkers	–	–	2	3	–	–	–	5	0.2
Werkers in dienshoedanigheid	–	–	11	15	–	–	–	26	1.2
Ambagsmanne en vakleerlinge	–	–	43	578	42	–	5	668	31.3
Operateurs en halfgeskoolde werkers	–	–	220	242	11	–	36	509	23.8
Arbeiders	–	–	1	16	–	–	1	18	0.8
Totaal			294	1064	613	56	110	2137	100
%			13.8	49.8	28.7	2.6	5.1	100	

(b) Nie-Blank

Beroepsgroep	Geen	Tot St.5	St.6 tot St.7	St.8 en 9	St.10	B-graad	Ander	Totaal N	Totaal %
Professionele werkers	-	-	-	7	1	-	-	8	0.1
Besturende en uitvoerende werkers	-	-	-	1	-	-	-	1	0.01
Klerklike werkers	-	-	7	180	45	-	6	238	3.0
Verkoops- en verwante werkers	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vervoerwerkers	-	110	21	9	-	-	46	186	2.4
Werkers in dienshoedanigheid	28	54	42	6	-	-	-	130	1.7
Ambagsmanne en vakleerlinge	292	-	107	101	9	-	281	790	10.1
Operateurs en halfgeskoolde werkers	1064	-	507	55	12	-	241	1879	24.0
Arbeiders	4193	204	106	1	-	-	88	4592	58.7
Totaal	5577	368	790	360	67	-	662	7824	100
%	71.3	4.7	10.1	4.6	0.9		8.5	100	

Volgens tabel 4.1 word 'n kwalifikasievereiste van St.10 en hoër in 31.3 persent van die werkgeleenthede vir Blankes en 0.9 persent van die werkgeleenthede vir Nie-Blankes gestel. Die meeste van die werkers wat in die beroepsgroep professionele werkers geklassifiseer is en waarvoor 'n kwalifikasievereiste van laer as St.10 gestel is, is tegnici en tegniese assistente. Die kwalifikasievereiste "ander" verg 'n paar verduidelikende opmerkings. In die meeste van hierdie gevalle word ervaring van die werk deur die werkgewer vereis. By Blankes val meer as die helfte van die werkgeleenthede in dié kategorie dan ook by besturende en uitvoerende werkers waar werkgewers verklaar dat al vereiste is dat die persoon die werk moet kan doen. Die kwalifikasievereistes wat vir Blankes gestel word, is baie hoër as dié wat vir Nie-Blankes gestel word. So word vir 71.3 persent van die werkgeleenthede vir Nie-Blankes geen vereiste gestel nie en vir 4.7 persent enigiets tot en met St.5. Hierdie kategorie kom basies neer op 'n vereiste van 'n vermoë om te kan lees en te skryf. Vir Blankes word oor die algemeen minstens 'n St.6 of 7 as vereiste

gestel. Die beroepstruktuur van Blankes en Nie-Blankes is deels vir hierdie verskil in kwalifikasievereistes ver= antwoordelik. Die feit egter dat algemene skoolplig veroor= saak dat daar baie min Blankes sonder minstens 'n St.6 serti= fikaat tot die arbeidsmag toetree, speel ook 'n rol in die hoë kwalifikasievereistes wat werkgewers vir Blankes stel. Daar kan verwag word dat namate meer Nie-Blankes met skool= opleiding beskikbaar kom, werkgewers die kwalifikasievereistes ook sal verhoog.

Die verskille in kwalifikasievereistes spreek duidelik uit die klerklike beroepsgroep. Vir Nie-Blankes word St.8 in 75.6 persent (180 uit 238) van die werkgeleenthede vereis terwyl St.10 by Blankes in 64.6 persent van die werkgeleent= heid as vereiste gestel word.

Van die 7 824 werkgeleenthede vir Nie-Blankes word vir 2 247 (28.7 persent) een of ander vorm van kwalifikasie vereis. In 790 van die 2 247 (35.2 persent) word St.6 of St.7 as ver= eiste gestel.

Die rol wat ervaring ('n vorm van indiensopleiding) by die Nie-Blankes speel, spreek duidelik uit die beroepskate= gorieë Ambagsmanne en vakleerlinge en Operateurs en halfgeskool= des waar die vereiste "ander" onderskeidelik in 35.6 (281 van 790) en 12.8 (241 van 1 879) persent van die werkgeleent= hede gestel word.

5 GROEI IN WERKGELEENTHEDE

Werkgewers is ook ondervra aangaande die groei in werkgeleenthede by hul organisasies. In paragraaf 5.1 word gerapporteer oor die groei oor die tydperk Junie 1969 tot Junie 1970 en in paragraaf 5.2 oor die verwagte groei in werkgeleenthede vir die tydperk Junie 1970 tot Junie 1973.

5.1 GROEI IN WERKGELEENTHEDE JUNIE 1969 - JUNIE 1970

Al die werkgewers het hierdie inligting verstrek. In tabel 5.1 word die groei soos deur die werkgewers verstrek volgens nywerheidsgroepering aangedui.

TABEL 5.1

GROEI IN WERKGELEENTHEDE, JUNIE 1969 - JUNIE 1970 VOLGENS NYWERHEIDSGROEPERING

(a) Blank

Nywerheidsgroepering	Werkgeleentheid 1969	Werkgeleentheid 1970	Toename	% Toename
Tekstiel en leer	100	115	15	15.0
Hout	34	63	29	85.3
Papier	-	21	21	-
Chemikalieë	17	22	5	29.4
Minerale (Nie-metaal)	109	121	12	11.0
Metaal	1315	1793	478	36.3
Ander	2	2	-	-
Totaal	1577	2137	560	35.5

(b) Nie-Blank

Nywerheidsgroepering	Werkgeleentheid 1969	Werkgeleentheid 1970	Toename	% Toename
Tekstiel en leer	855	924	69	8.1
Hout	408	435	27	6.6
Papier	-	130	130	-
Chemikalieë	110	142	32	29.1
Minerale (Nie-metaal)	1030	1048	18	1.7
Metaal	3984	5126	1142	28.7
Ander	6	19	13	216.7
Totaal	6393	7824	1431	22.4

Blykens tabel 5.1 het werkgeleenthede in die tydperk Junie 1969 tot Junie 1970 met 35.5 persent vir Blankes en 22.4 persent vir Nie-Blankes toegeneem. Hierdie toename kan hoofsaaklik aan die toename in die metaalnywerheid toe=geskryf word. By Blankes maak die toename in dié nywerheid 85.4 persent en by Nie-Blankes 79.8 persent van die totale toename in werkgeleenthede uit. Die groei in werkgeleenthede vir Blankes is in die houtnywerheid (85.3 persent) en vir Nie-Blankes by die chemikalieënywerheid (29.1 persent) sowel as by "ander" (216.7 persent) hoër as die gemiddelde. In absolute getalle is dié groei egter maar klein.

5.2 GROEI IN WERKGELEENTHEDE 1970-1973

Nie al die werkgewers wou 'n raming waag oor die werkge=leenthede by hul ondernemings tot 1973 nie. Die gegewens

in hierdie paragraaf het dus slegs te make met daardie werknemers wat wel 'n mening wou waag. Hierdie werkgewers bied 34.2 persent van die werkgeleenthede van 1970.

5.2.1 Groei in werkgeleenthede volgens nywerheidsgroepering

In tabel 5.2 word die verwagte toename in werkgeleenthede soos deur die werkgewers voorsien volgens 'n nywerheidsgroepering aangedui. Vir vergelykingsdoeleindes word die werkgeleenthede wat in 1969 by dié ondernemings bestaan het, ook in die tabel opgeneem.

TABEL 5.2

WERKGELEENTHEDE IN 1969 EN VERWAGTE GROEI IN WERKGELEENTHEDE 1970-1973 VOLGENS NYWERHEIDSGROEPERING

Nywerheidsgroepering	Werkgeleenthede			Toename		Persentasie jaarlikse toename	
	1969	1970	1973	1969-1970	1970-1973	1969-1970	1970-1973
Tekstiel	585	721	1199	136	478	23.2	22.1
Hout	404	407	555	3	148	0.7	12.1
Papier	-	151	207	151	56	-	12.4
Chemikalieë	127	164	312	37	148	29.1	30.1
Minerale (Nie-metaal)	17	32	72	15	40	88.2	41.7
Metaal	949	1915	3373	966	1458	101.8	25.4
Ander	8	21	126	13	105	162.5	166.7
Totaal	2090	3411	5844	1321	2433	63.2	23.8

Tabel 5.2 toon dat werkgewers wat ramings vir 1973 wou waag, van mening is dat die groei in die werkgeleenthede vir 1970-1973 oor die algemeen kleiner sal wees as wat dit 1969-1970 was. Terwyl werkgeleenthede by die werkgewers in 1969-1970 met 63.2 persent toegeneem het, is die gemiddelde geraamde groei vir 1970-1973 net 23.8 persent. In absolute getalle is die geraamde groei in die metaalnywerheid nog die grootste van die verskillende nywerheidsgroepe maar 'n taamlike groei word ook in die tekstielnywerheid verwag.

Dit wil voorkom asof die werkgewers (in lig van die groei wat wel ondervind is) nie te hoog geraam het nie. Indien dus aanvaar word dat hierdie werkgewers se raming ook vir die ander werkgewers geldig sal wees, beteken dit dat die 9 961

werkgeleenthede in die opnamegebied teen 1973 ongeveer 17 000 sal tel.

5.2.2 Groei in werkgeleenthede volgens beroepsgroepe

TABEL 5.3

VERWAGTE GROEI IN WERKGELEENTHEDE VOLGENS BEROEPSGROEPE 1970-1973

(a) Blank

Beroepsgroep	Werkgeleenthede 1970	1973	Toename	Persentasie jaarlikse toename
Professionele werkers	53	85	32	20.1
Besturende en uitvoerende werkers	100	127	27	9.0
Klerklike werkers	119	176	57	16.0
Verkoops- en verwante werkers	21	35	14	22.2
Vervoerwerkers	-	-	-	-
Werkers in dienshoedanigheid	3	3	-	-
Ambagsmanne en vakleerlinge	199	316	117	19.6
Operateurs en halfgeskoolde werkers	131	244	113	28.7
Arbeiders	17	24	7	13.7
Totaal	643	1010	367	19.0

(b) Nie-Blank

Beroepsgroep	Werkgeleenthede 1970	1973	Toename	Persentasie jaarlikse toename
Professionele werkers	5	8	3	20.0
Besturende en uitvoerende werkers	1	1	-	-
Klerklike werkers	78	108	30	12.8
Verkoops- en verwante werkers	-	-	-	-
Vervoerwerkers	46	66	20	14.5
Werkers in dienshoedanigheid	30	32	2	2.2
Ambagsmanne en vakleerlinge	42	74	32	25.4
Operateurs en halfgeskoolde werkers	369	892	523	47.2
Arbeiders	2197	3653	1456	22.1
Totaal	2768	4834	2066	24.9

Dit is opmerklik uit tabel 5.3 dat by sowel Blankes as Nie-Blankes die werkgewers verwag dat werkgeleenthede vir operateurs en halfgeskooldes die vinnigste sal toeneem. By Blankes is die persentasie 28.7 persent per jaar en by Nie-Blankes 47.2 persent per jaar. Die raming van die groei in werkgeleenthede soos deur die werkgewers voorsien in 1970-1973,

is sover die Blankes betref aanmerklik laer as die groei wat in die tydperk Junie 1969 - Junie 1970 ondervind is, naamlik 19.0 teenoor 35.5 persent (kyk tabelle 5.3 en 5.1). In die geval van Nie-Blankes is die verskil baie kleiner (24.9 teenoor 22.4). Waar hierdie groei hoofsaaklik in die kategorie operateurs en halfgeskooldes verwag word, sal daar heelwat eise aan die opleiding van Nie-Blankes gestel word.

6 SLOT

Hierdie studie oor die werkgeleenthede in die Rosslynse grensnywerheidsgebied moet as 'n verkenningstudie vir opnames van die werkgeleenthede in grensgebiednywerhede beskou word. Die opname het in Junie 1970 plaasgevind.

Volgens die opname was daar op daardie tydstip 9 961 werkgeleenthede waarvan 2 137 (21.5 persent) vir Blankes en 7 824 (78.5 persent) vir Nie-Blankes was. Slegs 81 poste vir Blankes (3.8 persent) en 208 poste vir Nie-Blankes (2.7 persent) was vakant. Indien in aanmerking geneem word dat werkgeleenthede in 1969-1970 met 1 991 poste (25 persent) toegeneem het, kan hierdie tekorte nie as ernstig beskou word nie. Hierdie nywerheidsgebied het dus 'n goeie bedingings=vermoë vir arbeid.

Die meeste van die werkgeleenthede (6 919 of 69.5 per=sent) het in die metaalnywerheid voorgekom waar ook die grootste groei in werkgeleenthede in 1969-1970 waarneembaar was.

Werkgewers verwag nie dat die groei in werkgeleenthede teen dieselfde tempo sal voortduur nie. Dié wat ramings wou waag, verwag dat werkgeleenthede vir Blankes tot 1973 jaarliks met 19.0 persent en vir Nie-Blankes met 24.9 persent sal toe=neem. Hierdie persentasies is hoog maar heelwat laer as die gerealiseerde 63.2 persent by hierdie groep werkgewers gedu=rende 1969-1970.

By Blankes word deurgaans een of ander kwalifikasiever=eiste gestel. In byna 50 persent van die werkgeleenthede (49.8 persent) word 'n St.8 of St.9 vereis. Vir die meeste

van die werkgeleenthede vir Nie-Blankes word geen kwalifikasievereiste gestel nie (71.3 persent). Waar wel kwalifikasievereistes gestel word, word in die meeste gevalle 'n St.6 of St.7 vereis (790 uit 2 247). Hierdie vereiste word hoofsaaklik by ambagsmanne, vakleerlinge, operateurs en halfgeskoolde werkers gestel (614 van 790) (Daar dien op gelet te word dat die indiensopleiding wat ambagsmanne moet ondergaan nie in die bepaling van kwalifikasievereistes in aanmerking geneem is nie). Werkgewers is skynbaar van mening dat hierdie kwalifikasie die opleiding wat die Bantoe by die spesifieke organisasie in die genoemde beroepskategorie moet ondergaan, vergemaklik. Dat die vereiste gestel kan word, toon dat die skoolstelsel van die Nie-Blankes reeds werkers met hierdie kwalifikasies lewer.

RAAD VIR GEESTESWETEN-
SKAPLIKE NAVORSING
BIBLIOTEEK
-5-7-1971
LIBRARY
HUMAN SCIENCES RESEARCH
COUNCIL

RGN
BIBLIOTEEK
HSRC
LIBRARY